

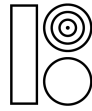
ГЛОБАЛЬНЕ
ПАРТНЕРСТВО
УКРАЇНИ

AD HOC

УКРАЇНА X КОРОЛІВСТВО МАРОККО

ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Анна Жарун та Денис Клименко, стажери, Рада зовнішньої політики "Українська призма"

УКРАЇНА - КОРОЛІВСТВО МАРОККО: ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

© Рада зовнішньої політики "Українська призма", 2025

Матеріал підготовлено в рамках проєкту "Глобальні партнерства 2.0" за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження». Матеріал представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду «Відродження».

УКРАЇНА - КОРОЛІВСТВО МАРОККО: ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

Резюме

Марокко виступає ключовим актором у регіоні Північної Африки та стратегічним партнером Заходу. З вигідним геополітичним розташуванням, найбільшими фосфатними ресурсами та зростаючою роллю «воріт в Африку», зовнішня політика країни під проводом короля Мохаммеда VI зосереджена на просуванні плану автономії Західної Сахари, зміцненні зв'язків у форматі «Південь-Південь», економічній інтеграції з Африкою та балансуванні між впливовими акторами. Економіка стабільно зростає, приваблюючи інвестиції у зв'язку з підготовкою до ЧС-2030 та розвитком інфраструктурних, аерокосмічних і цифрових проєктів. Відносини з Україною залишаються обмеженими, але потенційними для розширення завдяки спільним політичним інтересам, парламентським контактам, досвіду в освітній співпраці та можливостям у взаємовигідній торгівлі, логістиці, розвитку сільськогосподарського напрямку та інших.

Марокко, як один із важливих гравців у Північній Африці, займає позицію найближчого регіонального союзника ЄС і НАТО. Попри те, що Марокко може стати перспективним для співпраці, відносини Марокко з Україною не є активними. Вигідне географічне положення на перетині Європи, регіону MENA (Північна Африка та Близький Схід) та Субсахарської Африки, вихід до Атлантичного океану і Середземного моря роблять Марокко важливим геополітичним гравцем та точкою входу в Західну Африку й Сахель загалом. У травні 2023 року тодішній міністр закордонних справ України Д. Кулеба розпочав своє друге африканське турне саме з Королівства Марокко, назвавши країну «воротами в Африку». Також Марокко має великі поклади фосфатів, які є основою ринку фосфорних добрив. Перед Марокко, як і перед Україною, постає проблема територіальної цілісності, що може зближувати політичні позиції держав.

ЗМІСТ

ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ МАРОККО	3
ПАРЛАМЕНТ МАРОККО	6
ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	8
ВІДНОСИНИ З РФ	10
ЗАГАЛЬНА ПОЗИЦІЯ ЩОДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	11
ТОВАРООБІГ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА МАРОККО	13
ПЕРСПЕКТИВНІ ГАЛУЗІ СПІВПРАЦІ	14
ВИСНОВКИ	17

ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ МАРОККО

Чинного короля Марокко Мохаммеда VI, який керує країною з 1999 року, вважають «архітектором нового Марокко», а зовнішня політика завжди була серед його пріоритетів. Король Марокко наголошує на демократизації та лібералізації країни. Зокрема, Конституція 2011 року (результат Арабської весни) юридично закріплює більше повноважень за главою уряду, але зовнішньополітичні питання знаходяться переважно в сфері відповідальності короля.

Для марокканської **зовнішньої політики доби Мохаммеда VI** характерні **такі тенденції і особливості:**

1. Питання визнання суверенітету Марокко над територією Західної Сахари залишається ключовим та слугує визначальним фактором при формуванні відносин із іншими державами. На рівні РБ ООН просувається план автономії Зах. Сахари в складі Королівства Марокко, запропонований у 2007 р.¹ Однак, ані на рівні ООН, ані в ЄС немає консенсусу з цього питання. США визнали суверенітет Марокко над Західною Сахарою у 2020 р. в обмін на нормалізацію відносин з Ізраїлем². Іспанія підтримала план автономії у 2022 році³. Президент Франції Е. Макрон під час візиту до Марокко у жовтні 2024 р. також заявив, що автономний статус Західної Сахари в складі Марокко – єдине надійне розв'язання проблеми. Велика Британія⁴ та Португалія⁵ також заявили про підтримку плану автономії у 2025 році. Загалом, 24 із 27 держав-членів ЄС займають таку позицію. Ірландія досі підтримує статус Зах. Сахари як несамоверхньої території із правом народу на самовизначення, має зв'язки із фронтом ПОЛІСАРІО і не висловлюється щодо плану автономії. Немає чітких відомостей про позицію Латвії та Литви.

¹ Letter dated 11 April 2007 from the Permanent Representative of Morocco to the United Nations addressed to the President of the Security Council, UN Digital Library, 11.04.2007, <https://digitallibrary.un.org/record/597424?ln=en&v=pdf>

² Recognizing the Sovereignty of the Kingdom of Morocco Over the Western Sahara, Federal Register, 04.12.2020, <https://www.federalregister.gov/documents/2020/12/15/2020-27738/recognizing-the-sovereignty-of-the-kingdom-of-morocco-over-the-western-sahara>

³ Spain Officially Endorses Morocco's Autonomy Plan for Western Sahara, Morocco World News, 18.03.2022, <https://www.morocroworldnews.com/2022/03/48617/spain-officially-endorses-moroccos-autonomy-plan-for-western-sahara/>

⁴ UK backs Morocco's plan for disputed Western Sahara, BBC, 02.06.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/c5yxkzdg11zo>

⁵ Portugal signals support for Morocco's autonomy plan for Western Sahara, Reuters, 22.06.2025, <https://www.reuters.com/world/africa/portugal-signals-support-moroccos-autonomy-plan-western-sahara-2025-07-22/>

Україна має однозначну позицію щодо питання Західної Сахари. Під час свого візиту до Марокко навесні 2023 року⁶ міністр закордонних справ України Д. Кулеба заявив, що Україна розглядає план автономії як «серйозну базу» для вирішення спору⁷.

У 1984 р. Марокко призупинило членство в Організації Африканської Єдності (зараз Африканський Союз), оскільки туди було прийнято Сахарську Арабську Демократичну Республіку (контрольовану фронтом ПОЛІСАРІО, який підтримується Алжиром) як повноцінного члена. Марокко домоглося того, щоб питання Західної Сахари було зняте з порядку денного Африканського Союзу після повернення до його складу у 2017 р. Хоча це досі є предметом суперечок з окремими африканськими країнами, як-от ПАР, яка має дипломатичні відносини з САДР та просуває ідею їхнього права на самовизначення. У Марокко розірвані дипломатичні відносини з Алжиром та з Іраном через підтримку ПОЛІСАРІО.

З-поміж інших важливих акторів марокканську ініціативу офіційно підтримують Ізраїль, Єгипет, Рада Співробітництва арабських держав Перської затоки (ОАЕ, КСА, Оман, Катар, Кувейт, Бахрейн) та Туреччина. Серед африканських держав донедавна близькі до ПОЛІСАРІО Гана і Kenія змінили свою позицію та підтримали план автономії⁸. Таким чином, марокканську ініціативу підтримують понад 120 країн (понад 60% держав-членів ООН), й останнім часом перелік активно розширюється⁹.

2. Марокко дедалі частіше наголошує на своїй африканській ідентичності та просуває співпрацю у форматі «Південь-Південь».

Останнім часом Марокко не обмежує свої відносини із африканськими державами їхньою позицією щодо Західної Сахари та шукає інші точки дотику для активізації дипломатичних і економічних зв'язків (акцент робиться на останні). Ключовими партнерами є Ефіопія, Нігерія, Kenія, Ангола та Танзанія. Марокко прагне вступити до ЕКОВАС, але поки не може через проблему Західної Сахари.

⁶ Safaa Kasraoui, Ukraine Supports Morocco's Autonomy Plan, Morocco World News, 22.05.2023, <https://www.moroccoworldnews.com/2023/05/33298/ukraine-supports-moroccos-autonomy-plan/>

⁷ Відбулось перше установче засідання представників депутатської групи Верховної Ради України та депутатської групи дружби Палати Представників (нижня палата) Парламенту Марокко, Прес-служба ВРУ, 29.06.2023, https://www.rada.gov.ua/news/Mizhnarodna_diyalnist/238224.html

⁸ Margarita Arredondas, Morocco's autonomy plan for the Sahara gains global support, Atalayar, 06.06.2025, <https://www.atalayar.com/en/articulo/politics/moroccos-autonomy-plan-for-the-sahara-gains-global-support/20250606130648215683.html>

⁹ Ministry of Youth, Culture and Communication of Morocco, Global Consensus Rallies Behind Moroccan Sahara, Strongly Backs Moroccan Autonomy Initiative as Only Political Solution to Regional Dispute, 10.07.2025, <https://www.maroc.ma/en/news/global-consensus-rallies-behind-moroccan-sahara-strongly-backs-moroccan-autonomy-initiative-only>

Крім того, Рабат просуває ідею сахарсько-сахельської інтеграції. У 2023 році Мохаммед VI ініціював Атлантичну ініціативу¹⁰, яка має забезпечити вихід до океану через новий порт «Дахла-Атлантик» на спірній території Західної Сахари чотирьом державам Сахелю, де протягом останніх років відбулися перевороти: Чаду (2021 р.), Малі (2021 р.), Буркіна-Фасо (2022 р.) і Нігеру (2023 р.). У всіх чотирьох зберігається військова присутність російських частин Африканського корпусу.

Королівство Марокко стає менш залученим до арабських інтеграційних проєктів, як-от Союз Арабського Магрибу. Хоча відносини (передусім економічні) з іншими монархіями арабського світу та Єгиптом залишаються на високому рівні. Разом з тим, Рабат не відмовляється від співпраці¹¹ з Ізраїлем навіть на фоні війни в Газі; найважливішими векторами є безпековий та антиіранський.

3. Історично Марокко бере на себе роль посередника в регіональних конфліктах. Результати посередницьких зусиль марокканських лідерів можна спостерігати на всіх етапах арабо-ізраїльського конфлікту (наприклад, Хасан II був посередником при підписанні Кемп-Девідських угод 1978 р.). Марокко залучене до врегулювання громадянської війни в Лівії, а також виступає посередником у діалозі між Заходом та хунтами в Сахелі (Малі, Буркіна-Фасо, Нігер)¹².

4. Королівство Марокко активно розширює коло зовнішньополітичних партнерів. Загалом Марокко сприймається як союзник Заходу. Проте зараз Рабат дедалі частіше наголошує на тому, що **не прагне бути вплутаним у суперництво великих держав** та не є стороною жодного із міжнародних конфліктів.

Марокко з 2004 року має **Угоду про вільну торгівлю із США та статус «основного союзника поза НАТО»**.

Країна має **постколоніальну модель відносин із Францією та Іспанією**. Париж намагається зберегти культурний і політичний вплив та залишається ключовим економічним партнером. Мадрид є так само важливим з точки зору економічного співробітництва, але точкою напруги у відносинах стають іспанські ексклави Сеута і Мелілья, які Марокко

¹⁰ AFP, Morocco's Atlantic gambit: linking restive Sahel to ocean, France24, 29.06.2025, <https://www.france24.com/en/live-news/20250629-morocco-s-atlantic-gambit-linking-restive-sahel-to-ocean>

¹¹ Sarah Zaaimi, How the Gaza war brought Morocco and Israel closer, Atlantic Council, 21.01.2025, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/how-gaza-war-brought-morocco-and-israel-closer/>

¹² Adil Faouzi, Le Monde: Morocco Emerges as Key Western Mediator in Sahel, Morocco World News, 25.12.2024, <https://www.morocroworldnews.com/2024/12/166777/le-monde-morocco-emerges-as-key-western-mediator-in-sahel/>

вважає частиною своєї території. Марокко є важливою для **ЄС** країною у питаннях боротьби з незаконною міграцією. У свою чергу, Велика Британія¹³ зацікавлена у поглибленні відносин через сприйняття Марокко як стабільного партнера в регіоні та зважаючи на інвестиційну привабливість у зв'язку з проведенням на території Королівства Чемпіонату світу з футболу у 2030 році (разом з Іспанією та Португалією).

Марокко **намагається зменшити вразливість до зовнішнього тиску**, активно розвиває відносини з Китаєм, Індією та Бразилією, Туреччиною, підтримує зв'язки з Росією. Турецько-марокканські відносини базуються передусім на взаємному інтересі у військово-безпековій співпраці. Анкара заявляла¹⁴ про можливість розташування на території Марокко заводу зі складання безпілотників, Рабат є одним із найбільших покупців продукції турецького ВПК та зацікавлений у збільшенні турецьких інвестицій у свою економіку через велике від'ємне сальдо у двосторонній торгівлі.

ПАРЛАМЕНТ МАРОККО

Королівство Марокко є конституційною монархією. Водночас, король має право на призначення прем'єр-міністра та міністрів, право розпуску парламенту та вето на прийняті закони. Парламент Марокко є **двопалатним**: нижня палата – Палата представників (395 депутатів, термін повноважень 5 років, прямі вибори за пропорційною системою) і верхня – Палата радників (120 місць, термін 6 років, непрямі вибори делегатами місцевих рад, профспілок і професійних асоціацій). Кожна з двох палат може ініціювати та приймати закони, затверджувати бюджет і контролювати уряд, проте Палата представників має вирішальне слово: уряд зобов'язаний отримати її вотум довіри, а бюджетні питання насамперед розглядаються там. Палата радників переважно виконує консультативні функції: переглядає законопроекти та представляє інтереси регіонів, але не може остаточно блокувати рішення нижчої палати. За конституцією 2011 року парламенту додали більше повноважень (зокрема більше контролю за виконавчою владою), однак король зберігає широкі

¹³ UK relations with Morocco, House of Commons Library, 13.06.2025, <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cdp-2025-0129/>

¹⁴ Baykar to establish drone manufacturing facility in Morocco, Military Africa, 30.01.2025, <https://www.military.africa/2025/01/baykar-to-establish-drone-manufacturing-facility-in-morocco/>

прерогативи – призначає голову уряду (зазвичай представника найбільшої партії) і має право розпустити Палату представників.

Поточна **коаліція в Парламенті складається з трьох партій**: «Національне об'єднання незалежних»¹⁵ (27 місць у вищій палаті, 102 місця в нижчій; ліберали, які активно лобіюють інтереси бізнесу), «Партія автентичності та сучасності»¹⁶ (19 місць у вищій палаті, 87 місць у нижчій; світські монархісти та реформатори) та «Істікляль»¹⁷ (17 місць у вищій палаті, 81 місць у нижчій; раніше націоналісти, зараз більше консерватори і монархісти). Коаліція повністю лояльна королю.

«Партія справедливості та розвитку» є опозиційною та займає лише 3 місця зі 120 у верхній та 12 із 395 у нижній палатах¹⁸. Партія виступає за норми ісламської демократії¹⁹ і в 2016 році мала найбільшу кількість мандатів у нижній палаті парламенту, однак втратила рейтинги. Її очолює **Абделіла Бенкіран**, екс-прем'єр Марокко (перебував на посаді з 2011 по 2017 рік), який є важливою фігурою, яка підтримувала Україну. У 2022 році він засудив вторгнення РФ в Україну і заявив, що країни Заходу нічого не роблять для порятунку України.²⁰ Однак більше заяв від нього не надходило.

Парламентські фракції (ані урядова коаліція, ані опозиція) не робили жодних коментарів щодо російсько-української війни. Разом з тим, існує парламентська група "Україна-Марокко", яку можна використовувати для контактів та парламентської дипломатії²¹.

¹⁵ Motasem A Dalloul, Why has Morocco's Justice and Development Party lost so badly? Middle East Monitor, 10.09.2021,

<https://www.middleeastmonitor.com/20210910-why-has-moroccos-justice-and-development-party-lost-so-badly/>

¹⁶ Aziz El Yaakoubi, Moroccan king defends adviser over election comment in rare remarks, Reuters, 14.09.2016, <https://www.reuters.com/article/world/moroccan-king-defends-adviser-over-election-comment-in-rare-remarks-idUSKCN11K2DF/>

¹⁷ Said Temsamani, The Istiqlal Party Rallies Behind The Royal Vision: Unwavering Commitment To Morocco's Territorial Integrity – OpEd, EurasiaReview, 13.10.2024, <https://www.eurasiareview.com/13102024-the-istiqlal-party-rallies-behind-the-royal-vision-unwavering-commitment-to-moroccos-territorial-integrity-oped/>

¹⁸ Morocco's ruling party suffers crushing defeat to liberal rivals, Al Jazeera, 09.09.2021, <https://www.aljazeera.com/news/2021/9/9/moroccos-ruling-party-suffer-crushing-defeat-to-liberals>

¹⁹ Ahmed El Amraoui, Morocco's Islamic PJD party wins parliamentary polls. Al Jazeera, 08.10.2016, <https://www.aljazeera.com/news/2016/10/8/moroccos-islamic-pjd-party-wins-parliamentary-polls>

²⁰ Ex-Morocco PM slams world's 'inability' to save Ukraine, Middle East Monitor, 14.03.2022, <https://www.middleeastmonitor.com/20220314-ex-morocco-pm-slams-worlds-inability-to-save-ukraine/>

²¹ Morocco and Ukraine, Operation Ukraine, 2024, <https://uamission.com/international-assistance/middle-east-and-ukraine/morocco-and-ukraine/>

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Марокко – шоста найбільша економіка Африки. ВВП країни стабільно зростає на 3-4% щороку. У 2024 році показник сягнув 154,4 млрд дол. США²². Частка сільськогосподарського сектору становить 13%, промисловості – 23% (виробництво, будівництво, гірничодобувна промисловість та інше), на сектор послуг припадає 54%. Основними експортними товарами є добрива, засоби наземного транспорту (крім залізничного або трамвайного), їх частини та обладнання, електричні машини і обладнання, одяг, текстильні вироби (не трикотажні), продукти неорганічної хімії. Запит на імпорт здебільшого формується такими статтями: ядерні реактори, котли, машини, обладнання і механічні пристрої, їх частини, електричні машини і обладнання, мінеральні палива, засоби наземного транспорту, їх частини та обладнання, пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них.

Основним торговельним партнером Марокко традиційно є ЄС, на який припадає понад 50% товарообігу. Якщо розглядати по країнах, то Марокко найбільше експортує до Іспанії (19,6%), Франції (19,1%), Індії (6,3%), Італії (4,5%) та Бразилії (4%). Імпортує з Іспанії (14,1%), Франції (10,6%), Китаю (10%), США (7,4%) та Саудівської Аравії (6,5%)²³.

Індексом економічної свободи Марокко визначається як «помірно вільне» та розташовується на 86 місці з 184 (2025 р.), що є найкращим показником в Північній Африці²⁴.

Збільшення інвестиційної привабливості Марокко зумовлено проведенням Чемпіонату світу з футболу у 2030 році (разом з Іспанією та Португалією) та Чемпіонату Африки з футболу у 2025 р. Потік прямих іноземних інвестицій щороку зростає – у 2024-2025 рр. демонструється стрімке зростання на понад 50% щороку²⁵.

Марокко **активно інвестує в держави Африканського континенту**, будучи основним інвестором в Західній Африці та поступаючись за цим показником на континентальному рівні лише ПАР. Найбільші проєкти:

²² Morocco GDP, Trading Economics, 03.2024, <https://tradingeconomics.com/morocco/gdp>

²³ Morocco Trade, World Integrated Trade Solution, 2022, <https://wits.worldbank.org/countrysnapshot/en/MAR/textview>

²⁴ Economic Freedom Country Profile: Morocco, The Heritage Foundation, 02.2025, <https://www.heritage.org/index/pages/country-pages/morocco>

²⁵ Issam Toutate, Morocco's Foreign Investment Surges in Early 2025, Morocco World News, 21.05.2025, <https://www.moroccoworldnews.com/2025/05/202238/moroccos-foreign-investment-surges-in-early-2025/>

африканський атлантичний газопровід з Нігерією (важливий для всієї Зах. Африки), створення потужностей з виробництва добрив в Ефіопії та Нігерії. Maroc Telecom, провідний постачальник телекомунікаційних послуг, отримує 20% свого доходу від дочірніх компаній у Мавританії, Буркіна-Фасо, Габоні та Малі. Також марокканські компанії активно присутні на ринку банківських послуг.

Утім, спостерігається тенденція до зменшення марокканських інвестицій за кордон, які у 2024 році оцінювалися в 694 млн дол. (у 2023 р. – 1,2 млрд дол., тобто зменшилися на 42%). Таке явище пояснюється тим, що наразі в Марокко пріоритезуються внутрішні інвестиції, що зумовлено планами з підготовки до ЧС 2030. Міністр промисловості та торгівлі Марокко Р'яд Меззур наголошував, що ключовими сферами для залучення інвестицій є будівельна, залізнична та авіатранспортна²⁶.

Важливим є також флагманський проєкт порту Танжер-Мед на узбережжі Гібралтарської протоки, що був відкритий у 2007 році та є найбільшим контейнерним портом Африки і Середземномор'я.

Марокко робить акцент на розвитку галузі авіонавтики. Royal Air Maroc (RAM), національний авіаперевізник Марокко, планує розширити свій авіапарк з 50 до 200 літаків до 2037 року у рамках підготовки до ЧС з футболу 2030²⁷. Марокканська компанія з управління активами Alphavest Capital та Boeing підписали меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці у створенні п'яти центрів передового досвіду в аерокосмічній галузі в Марокко. Компанії співпрацюватимуть і над розвитком логістичних можливостей²⁸.

Вагомими є зусилля з цифровізації державних послуг та розвитку штучного інтелекту. Цей напрямок у Марокко визначений як стратегічний. Був представлений проєкт стратегії "Digital Morocco 2030"²⁹.

²⁶ Joint Organization of 2030 World Cup Provides Greater Visibility for Industrial Sectors - Minister, MAP, 18.07.2025, <https://www.mapnews.ma/en/actualites/economy/joint-organization-2030-world-cup-provides-greater-visibility-industrial-sectors>

²⁷ Royal Air Maroc to Expand Fleet with Boeing and Airbus Orders, Ecofin Agency, 12.06.2025, [https://www.ecofinagency.com/news-services/1206-47244-royal-air-maroc-to-expand-fleet-with-boeing-and-airbus-orders#:~:text=Royal%20Air%20Maroc%20\(RAM\)%20is,to%20200%20aircraft%20by%202037.](https://www.ecofinagency.com/news-services/1206-47244-royal-air-maroc-to-expand-fleet-with-boeing-and-airbus-orders#:~:text=Royal%20Air%20Maroc%20(RAM)%20is,to%20200%20aircraft%20by%202037.)

²⁸ Alphavest Capital and Boeing Sign MOU to Create Aerospace Centers of Excellence in Morocco, Alphavest Capital, 19.07.2025, <https://alphavest-capital.com/2025/07/19/alphavest-capital-and-boeing-sign-mou-to-create-aerospace-centers-of-excellence-in-morocco/>

²⁹ Digital Morocco 2030, Ministry of Youth, Culture and Communication of Morocco, 26.09.2024, <https://www.maroc.ma/en/strategies-and-public-policies/digital-morocco-2030>

ВІДНОСИНИ З РФ

РФ демонструє високий рівень інтересу до співпраці з Марокко, у першу чергу **у сфері сільського господарства**. Згідно з заявами офіційного відомства, відповідального за аграрну політику, Марокко посідає друге місце серед імпортерів російської цукрової продукції³⁰. У 2024 році, у порівнянні з 2023 роком, в 1,5 разів зріс імпорт зернових в Марокко³¹. В Марокко працюють безпосередньо представники Мінсільгосп РФ³². Найбільш часто у заявах російської сторони фігурують аграрні підприємства Ростовської області (РФ заявляє, що частка експорту сільськогосподарської продукції з Ростовської області в Африку складає 26%)³³. У порівнянні з 2023 роком, у 2024 році імпорт аграрної продукції загалом з РФ зріс втричі³⁴. У жовтні 2024 року була поновлена угода про рибальство 2020 р., що включає в себе води Західної Сахари (суперечить загальній позиції Москви)³⁵.

Королівство Марокко, в свою чергу, **зацікавлене також у військовій співпраці військовій та в галузі атомної енергетики**. Крім того, є свідчення, що Росія використовує порт Танжер для обходу санкцій та отримання продукції подвійного призначення³⁶.

РФ має канал публічної та культурної дипломатії у Марокко – асоціація “Русского дома в Марокко”, яка активно займається популяризацією російської культури³⁷.

³⁰ Переработку сахарной свеклы продолжают два завода в Липецкой области, Министерство сельского хозяйства РФ, 24.12.2024, <https://mcx.gov.ru/press-service/regions/pererabotku-sakharnoy-svekly-prodolzhayut-dva-zavoda-v-lipetskoj-oblasti/>

³¹ Донские агропредприятия заключили контракты на выставке «Фуд Африка 2024», Министерство сельского хозяйства РФ, 04.12.2024, <https://mcx.gov.ru/press-service/regions/donskie-agropredpriyatiya-zaklyuchili-kontrakty-na-vystavke-fud-afrika-2024/>

³² Россия укрепляет сотрудничество со странами Африки в АПК. Министерство сельского хозяйства РФ, 09.11.2024, <https://mcx.gov.ru/press-service/news/rossiya-ukreplyaet-sotrudnichestvo-so-stranami-afriki-v-apk/>

³³ Министерство сельского хозяйства и продовольствия Ростовской области подвело итоги работы за прошлый год, Министерство сельского хозяйства РФ, 29.01.2024, <https://mcx.gov.ru/press-service/regions/ministerstvo-selskogo-khozyaystva-i-prodovolstviya-rostovskoy-oblasti-pod-velo-itogi-raboty-za-proshl/>

³⁴ Russia Increases Agricultural Exports to Morocco, Logistic OS, 2024, <https://logisticos.org/news/2025/02/7383>

³⁵ E. González, Morocco and Russia sign a fishing agreement that includes Sahrawi waters, The Diplomat Spain, 17.10.2024, <https://thediplomatinspain.com/en/2024/10/17/morocco-and-russia-sign-a-fishing-agreement-that-includes-sahrawi-waters/>

³⁶ A. Faouzi, Russia Turns to Morocco as New Hub for Oil Transfers, Tech Imports Amid Sanctions, Morocco World News, 06.06.2024, <https://www.morocroworldnews.com/2024/06/18744/russia-turns-to-morocco-as-new-hub-for-oil-transfers-tech-imports-amid-sanctions/>

³⁷ Русский дом в Рабате, <https://morocco.rs.gov.ru/about-russian-houses/>

Питання Західної Сахари є важливим важелем впливу, як через голосування в ООН, так і через допомогу Алжиру в контексті західносахарського питання. Зокрема, у 2022 році РФ проводила військові навчання "Щит пустелі - 2022" спільно з армією Алжиру на кордоні з Марокко, однак заявляла, що вони включають лише контртерористичні навчання, не спрямовані на третю сторону³⁸. У 2022 році постало питання взятих в полон та утримуваних у т.зв ДНР добровольців з Марокко та Великої Британії. Офіційна представниця МЗС РФ М. Захарова рекомендувала спрямувати це питання безпосередньо "в компетентні органи ДНР і ЛНР"³⁹. У вересні 2022 року добровольці були звільнені з полону.

ЗАГАЛЬНА ПОЗИЦІЯ ЩОДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Марокко **зайняло неоднозначну позицію** щодо російської агресії проти України. Наприклад, під час **голосування за резолюції ГА ООН** з 2014 по 2025 рік, марокканська сторона була відсутня під час голосування в усіх випадках, крім трьох: ES-11/4 ("Territorial integrity of Ukraine: defending the principles of the Charter of the United Nations", ухвалена 12.10.2022. Засудження референдумів на Донбасі, Запоріжжі та Херсонщині у вересні 2022 року), ES-11/6 ("Principles of the Charter of the United Nations underlying a comprehensive, just and lasting peace in Ukraine", ухвалена 23.02.2023) та ES-11/8 ("The path to peace", ухвалена 24.02.2025. Мала більш нейтральний відтінок, де просто закликали припинити бойові дії та встановити «справедливий мир»); Марокко за ці резолюції проголосувала "за"⁴⁰.

З 2022 року посольство Марокко в Україні тимчасово зачинене. Інформації про відновлення діяльності не було.

Король Марокко у 2022 році привітав В. Зеленського з Днем незалежності України та побажав українському народу «миру і процвітання в умовах

³⁸ Ответ официального представителя МИД России М.В.Захаровой на вопрос СМИ относительно российско-алжирских военных учений, МИД РФ, 27.09.2022, https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1831475/

³⁹ Брифинг официального представителя МИД России М.В.Захаровой, МИД РФ, 08.06.2022, https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1816777/

⁴⁰ Morocco Clarifies its Absence from the UNGA Vote on Russia. Morocco World News. 02.03.2022. <https://www.moroccoworldnews.com/2022/03/49301/morocco-clarifies-its-absence-from-the-unga-vote-on-russia/>

безпеки, єдності й стабільності»⁴¹. У 2023 році очільник уряду Марокко Азіз Аханнуч назвав війну в Україні «кризою»⁴². **Позиція марокканських посадовців** переважно нейтральна, вони часто вказують на ризикові наслідки конфліктів (у вигляді інфляції та загрози продовольчій безпеці)⁴³, наголошують на необхідності співпраці з обома сторонами, називають війну «кризою», заявляють про те, що вони не залучені до конфлікту⁴⁴, наголошують на необхідності поважати територіальну цілісність та суверенітет.

Попри те, що Марокко є ключовим союзником США в регіоні та ведуть боротьбу проти більш проросійського Алжиру в контексті Західної Сахари, нині Марокко змушені зберігати відносний нейтралітет, оскільки РФ має право вето у РБ ООН, що може вплинути на голосування, які стосуються Західної Сахари (РФ не визнає суверенітет Марокко над цим регіоном⁴⁵ та утримується під час голосувань за останні резолюції РБ ООН), а також може використовувати проксі-сили задля допомоги руху Полісарію, що контролює Сахарську Арабську Демократичну Республіку. Крім того, російська сторона пропонує свою допомогу у врегулюванні проблеми Західної Сахари, аби, по-перше, певною мірою сприяти створенню прецеденту для легітимізації анексії Кримського півострова, по-друге, не допустити реалізацію процесу, авторами і гарантами якого є Захід, по-третє, поглиблювати відносини з важливим для доступу до Сахелю актором.

Водночас, Марокко є одним з учасників формату "Рамштайн". У результаті переговорів на полях "Рамштайн" у 2022 р. Рабат погодився неофіційно передати Україні за різними даними від 20 до 90 танків Т-72В, які були відремонтовані та модифіковані на території Чехії⁴⁶.

Крім того, Марокко є бенефіціаром Чорноморської зернової ініціативи та отримало в її рамках 111 тис. тон пшениці⁴⁷.

⁴¹ Ukraine National Day: Morocco's King sends message of peace. The North Africa Post. 25.08.2022. <https://northafricapost.com/60154-ukraine-national-day-moroccos-king-sends-message-of-peace.html>

⁴² Russia-Africa Summit. Mr. Akhannouch highlights the Royal vision to strengthen Africa's relations with its various partners. Kingdom of Morocco Head of Government. 28.07.2023. <https://www.cg.gov.ma/en/node/11356#:~:text=In%20this%20context%2C%20and%20in,in%20the%20field%20of%20energy>

⁴³ Russia-Ukraine war: Morocco's economy would risk heavy price for taking sides. Middle East Eye. 24.02.2023. <https://www.middleeasteye.net/news/russia-ukraine-war-morocco-economy-neutrality>

⁴⁴ Morocco Does Not Participate in Any Way in Conflict in Ukraine, Says FM. Maghreb Arabe Press. 22.05.2023. <https://www.mapnews.ma/en/actualites/politics/morocco-does-not-participate-any-way-conflict-ukraine-says-fm>

⁴⁵ Коментарій Департаменту інформації і печаті МІД Росії о ситуації в Западній Сахарі. МІД РФ. 13.11.2020. https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/international_safety/conflicts/1446569/

⁴⁶ David Kirichenko, Morocco Breaks Africa's Neutrality with Arms for Ukraine — Reports, Center for European Policy Analysis, 21.12.2022, <https://cepa.org/article/morocco-breaks-africas-neutrality-with-arms-for-ukraine/>

⁴⁷ Morocco receives 111k Tons of grains under Black Sea Initiative, The North Africa Post, 17.05.2023, <https://northafricapost.com/67744-morocco-receives-111k-tons-of-grains-under-black-sea-initiative.html>

ТОВАРООБІГ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА МАРОККО

Марокко традиційно входить до п'ятірки найбільших торговельних партнерів України в Африці, поступаючись лише Єгипту, Тунісу, Алжиру та Лівії. Утім, за даними Державної митної служби товарообіг залишається незначним, а потенціал співпраці в деяких сферах – не використаним⁴⁸.

До повномасштабного вторгнення обсяг українського експорту до Марокко зростав, а імпорту з країни залишався стабільно меншим, забезпечуючи Україні позитивне сальдо:

Рік	Імпорту	Експорт	Усього
2019 р.	100,5 млн дол. США	294,1 млн дол. США	394,6 млн дол. США
2021 р.	124,5 млн дол. США	482,8 млн дол. США	607,3 млн дол. США
2024 р.	123,5 млн дол. США	160,4 млн дол. США	283,9 млн дол. США

Основними статтями експорту з України до Марокко були: пшениця, ячмінь, напівфабрикати з нелегованої сталі, макуха, тверді відходи для вироблення жирів та олій, тютюнові вироби, висівки та кормове борошно, соняшникова та бавовняна олія, машини для обробки металів, залізничні локомотиви.

Основними імпортованими статтями стали мінеральні, фосфатні добрива та похідні, фосфорна та поліфосфорна кислота, автомобілі і інші транспортні засоби (окрім залізничних), паперові вироби, електричні кабелі, труби та інші вироби з пластмаси, арматура, текстиль та одяг, рибна продукція, фініки, цитрусові, овочі, сіль, сірка, каміння.

⁴⁸ Дані у файлах "12 month_2019_country", "12 month_2021_country", "12 month_2024_country", Державна митна служба України, <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>

ПЕРСПЕКТИВНІ ГАЛУЗІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА КОРОЛІВСТВА МАРОККО

Сільське господарство

Марокко, як і решта держав регіону, страждає від посух, що впливає на продуктивність сільськогосподарського сектору. Зважаючи на таку проблему, Україна може запропонувати як технологічну співпрацю (зрошувальні системи, виведення стійких до посух культур), так і розширити свої експортні можливості відповідно до потреб Марокко (постачання агропродукції, сільськогосподарської техніки).

Порти та судноплавство

Акцент на розвиток портової інфраструктури в Марокко зумовлює запит на розширення можливостей у галузі обслуговування морської інфраструктури та транспорту. Україна може пропонувати як своїх фахівців для обслуговування й ремонту суден, так і обмінюватися досвідом у сфері суднобудівництва, а також займатися підготовкою кадрів, надаючи освітні послуги в українських спеціалізованих ВНЗ.

Логістично для української сторони особливий інтерес може становити **порт Танжер-Мед**, який наразі має найбільшу пропускну спроможність контейнерів на континенті. Такий об'єкт може слугувати опорою для виходу на держави Західної Африки. 28 червня 2025 року була підписана Угода між Україною та Марокко про міжнародні автомобільні перевезення, що в теорії повинна допомогти покращенню логістичного сполучення⁴⁹.

Освіта

Частка марокканців серед іноземних студентів в Україні завжди була значною: до 2022 року кількість марокканських здобувачів освіти сягала понад 10 тисяч осіб (2-ий показник після індійських студентів).

Територіально вони були здебільшого в регіонах, наближених до лінії фронту, що ускладнює відновлення показників. Зараз чисельність суттєво

⁴⁹ Про підписання Угоди між Урядом України та Урядом Королівства Марокко про міжнародні автомобільні перевезення, Верховна Рада України, 16.05.2025, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2025-%D1%80#Text>

скоротилася до 2,6 тис. студентів, проте Марокко все ще входить до п'ятірки лідерів. Найпопулярніші серед марокканських студентів **спеціальності**: "Фармація, промислова фармація", "Медицина", "Стоматологія", "Архітектура та містобудування", "Будівництво та цивільна інженерія", "Ветеринарна медицина", "Автомобільний транспорт", "Комп'ютерна інженерія", "Менеджмент", "Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка".

Університети, які найчастіше обирають: медичні університети в Запоріжжі, Дніпрі, Одесі, Харкові, Полтаві; ХНУ ім. В. Н. Каразіна, Одеська державна академія будівництва й архітектури, Харківський національний автомобільно-дорожній університет. Усі здобувачі освіти навчаються на комерційній основі. Проблемою є те, що ці міста здебільшого є прифронтовими, що ускладнює процес повернення студентів. Є труднощі з визнанням українських дипломів через дистанційне навчання.

Росія з початку повномасштабного вторгнення активно пропонувала переведення з українських університетів до російських на вигідних умовах у вигляді безкоштовного навчання та мінімальної кількості вимог⁵⁰.

Торгівля та послуги

Перспективними для торгівлі й значно менш налагодженими є машинобудівний, логістичний (морські та автомобільні контейнерні перевезення), промисловий напрями, у тому числі, альтернативні джерела енергії. Також варто звернути увагу на туристичну галузь. Водночас, громадяни України все ще потребують віз для в'їзду до Марокко.

Спільні проєкти

Обмін технологіями, досвідом, спільні ініціативи та виробництва як у сільському господарстві (моніторинг, використання безпілотників, іншої техніки), так і в безпековому напрямку (охорона кордонів, інтеграція/реінтеграція територій) можуть стати поштовхом до більшої активізації взаємодії. Враховуючи активну діджиталізацію державних послуг в Марокко, Україна також може долучитися до цих проєктів.

⁵⁰ Міжнародна освіта в умовах війни: кейс Марокко, Освіта.ua, 02.06.2024, <https://osvita.ua/vnz/reform/91370/>

Українська діаспора

Українська діаспора налічує близько 1000 осіб: вони працюють зазвичай у сфері туризму, медицини та освіти. З осені 2020 року в Марракеші за сприяння консульства України в Марокко була відкрита онлайн-школа української мови⁵¹. Однак відсутні організовані українські спільноти в Марокко.

⁵¹ Публічна дипломатія, Посольство України в Королівстві Марокко, 14.04.2021, <https://morocco.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/474-kulyturno-gumanitarne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-marokko>

ВИСНОВКИ

Зважаючи на особливості функціонування марокканського парламенту, українським представникам слід уникати фаворитизму до окремих партій і надавати перевагу співпраці з коаліцією через її тісні контакти з урядом.

Перезавантаження і розвиток міжпарламентських зв'язків з Королівством Марокко має **спиратися на фактичний економічний потенціал двостороннього співробітництва**. Зокрема, у 2021 році товарообіг України з Марокко становив близько 607,3 млн дол. США порівняно з 283,9 млн дол. США у 2024 році, при цьому Україна традиційно має позитивне торговельне сальдо. Найбільшу частку українського експорту до Марокко складають зернові (55 %), автомобілі (18 %) та продукти харчової промисловості, тоді як Марокко експортує в Україну насамперед добрива (47,7 %). Така структура торгівлі свідчить про стратегічний **потенціал аграрної та промислової взаємодії**, що створює завдання парламентській групі – посилювати взаємодію на засадах максимального практичного результату. Виходячи з цих пріоритетів, ВРУ може **сприяти організації двосторонніх візитів делегацій парламентарів, проведенню спільних економічних форумів та консультацій**, залучаючи до дискусій представників профільних міністерств, бізнес-асоціацій та наукових кіл. На цій основі варто ініціювати підготовку запиту до Кабінету Міністрів щодо розвитку торговельних відносин з Марокко (зокрема, потенційно щодо преференційних угод).

Окремий акцент слід зробити на **аграрно-промислових контактах**. Українській стороні може ініціювати галузеві експертні обговорення за участі аграріїв і науковців з обох країн з питань точного землеробства та зрошення: наприклад, демонстраційні проєкти або освітні програми щодо використання інноваційних агротехнологій.

Нещодавно між Україною та Марокко підписано Угоду про міжнародні автомобільні перевезення. Оскільки станом на зараз угода має скоріше символічне значення, її практичне наповнення може сприяти **розширенню логістичної співпраці**, і розробці угод у сфері логістики, які можуть перспективно полегшити процес імпорту та експорту для обох країн та полегшити вихід до регіону Західної Африки для України. Важливо взяти до уваги мультимодальні перевезення, авіаційні перевезення (що буде

особливо актуально після відновлення роботи аеропортів), взаємне визнання транспортних ліцензій і технічних сертифікатів, прискорене митне оформлення експорту сільськогосподарської продукції.

Цифровий напрям співпраці може розвиватися через проведення ІТ-конференцій та обмін кібераналізом. Україна може ініціювати діалог країн щодо розвитку електронних послуг та посилення кібербезпеки. Зокрема, можна запропонувати проведення спільних тренінгів або онлайн-воркшопів для ІТ-фахівців, а також включити у двосторонню програму **теми захисту критичної інфраструктури**. Подібна ініціатива підвищить інформаційну безпеку і дозволить обмінюватися досвідом у цифровізації держпослуг, що відповідає загальним тенденціям діджиталізації в обох країнах, особливо в рамках відповідного плану "Digital Morocco 2030".

Марокко активно інвестує у **відновлювану енергетику**, зокрема в сонячні станції й "зелений" водень. Українська сторона може використати ці успіхи, зокрема, ініціювати обміни між науковцями та бізнесом з метою впровадження українських технологій у марокканські проєкти, а також вивчення марокканського досвіду в галузі сонячної енергетики і водневих технологій. Парламентська група може організувати тематичні сесії з цієї тематики за підтримки Міністерства енергетики, сприяти підготовці звернень до уряду з пропозиціями щодо спільних проєктів у сонячну енергетику.

Слід працювати над відновленням та підтримкою потенціалу **освітньої співпраці**. Україна може ініціювати розвиток двосторонніх освітніх програм: наприклад, створення спільних магістерських програм чи онлайн-курсів, сприяння взаємному визнанню дипломів і професійних кваліфікацій, особливо в медичній та інженерній сферах. Також важливо підтримувати марокканських студентів в Україні у дистанційному навчанні та забезпечити гарантії збереження за ними місць у ЗВО (що є особливо актуальним в умовах воєнного стану), залучати до співпраці представників ЗВО для організації програм обміну. Усі ці заходи можна втілювати спільно з МОН та Українським державним центром міжнародної освіти, використовуючи можливості міжпарламентської групи як каталізатора переговорів і угод між освітніми установами двох країн.

Можуть мати місце **консультації, обмін досвідом** щодо питань охорони й контролю кордонів (стосується як нелегальної міграції, так і

непідконтрольних територій, закритого сухопутного кордону з Алжиром у Марокко, з РФ і Білоруссю – у нас).

Наразі актуальним стає **питання повного відновлення функціонування Посольства Марокко в Україні**. У подальшому можна активізувати **співпрацю в туристичній сфері**, вести переговори щодо двостороннього послаблення візового режиму.

Міжпарламентська група дружби ВРУ може реалізувати конкретні кроки для практичного поглиблення співпраці: ініціювати регулярні двосторонні візити депутатських делегацій, форуми та круглі столи за участі представників бізнесу та експертів з пріоритетних галузей. Практичною ідеєю є запросити делегацію марокканського парламенту до України, зокрема для демонстрації наслідків бойових дій, обговорення участі компаній у відбудові та обговорення питань продовольчої безпеки. При цьому необхідно визначити пріоритетні напрямки, які можуть зацікавити українських інвесторів у Марокко, а також презентувати перспективні галузі української економіки, куди можна залучити марокканський бізнес (інфраструктура, агропромисловий комплекс, суднобудівництво).

ЗА ФІНАНСОВОЇ
ПІДТРИМКИ:

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Рада зовнішньої політики «Українська призма»
вул. М. Коцюбинського 1, оф. 202, Київ, Україна
www.prismua.org
info@prismua.org